

ปฏิรูปการศึกษาไม่มีวันสำเร็จ ถ้าไม่รื้อรากความมั่งงาย

นำเสนอเมื่อ : 25 มิ.ย. 2558

พูดกันตลอดเวลานับตั้งแต่ตั้งกระทรวงศึกษาธิการแล้วระมังว่า ประเทศไทยต้องมีการปฏิรูปการศึกษา แล้วก็มีการทำกันมาโดยตลอดจนถึงทุกวันนี้

ที่มาไกลมาก จากโรงเรียนวัด กลายเป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐานแบบตะวันตก
และพร้อมที่จะเบนไปตามอย่างตะวันตกกำลังเป็น

เช่น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สูง ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง
หรือการตัดต่อโปรแกรมเรียนหลากหลาย แต่ที่นาห่วงใยคือดูเหมือนเด็กของเราจะไม่เพียงแต่ห่างชั้นกันเอง
แต่จะด้อยกว่าเพื่อนร่วมเอเชียของเราเอาซะด้วย
นี่คือความรู้สึกเชิงสัมพัทธ์เมื่อผู้ปกครองมองเด็กของเรากับชาติเอเชียตะวันออก สิงคโปร์หรือแม้แต่เวียดนาม

ยิ่งมีการสำรวจพบว่าเด็กสมัยนี้อ่อนเลข อ่อนภาษา อ่อนความรู้รอบตัวและศีลธรรมจรรยา
ยิ่งวิตกไปกันใหญ่ ทั้งๆ ที่ทอดตาไปแล้ว โรงเรียนมีมากมายนาน ครูวุฒิสูงๆ ก็ผลิตออกมาเยอะกวอดิต
อีกทั้งไทยก็ไม่เคยตกเทรนด์ของโลก แล้วอุปสรรคที่แท้จริงของเราคืออะไร ความยากจน ความโง่ในพันธุกรรม
หรือความด้อยในการบริหารจัดการความรู้ และเด็กของผู้เกี่ยวข้องของนั้นหรือ คำตอบคงไม่ใช่กำปั้นทุบดินแบบนี้แน่

แม้ว่าการศึกษาไทยจะมีจุดแข็งหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรที่มีจำนวนมาก โรงเรียนที่พอเพียง
(อาจขาดแคลนในบางที่) รากฐานวัฒนธรรมและภาษาที่มีมายาวนาน ประเทศของเราไม่ได้เป็นประเทศลาหลัง
และสมองของเด็กที่ไม่เชื่อว่าเด็กไทยโดยรวมจะด้อยไปกว่าพันธุ์อื่น แต่อุปสรรคสำคัญที่ฉุดรั้งเด็ก
ถึงระดับรากฐานความคิดก็คือ การสอนสั่งในเชิงปลูกฝังสิ่งมั่งงาย ปราศจากตรรกะและวิทยาศาสตร์รองรับ
สิ่งเหล่านี้ปนอยู่ในสิ่งที่เราเชื่อว่า มันคือจุดแข็งที่สุดของการศึกษา สังคม ประเพณีไทยเลยด้วยซ้ำ
นั่นคือการเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการเคารพผู้ใหญ่

การเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นเป็นจริงเป็นจังมากในการสอนเยาวชนของเรา
บางท่านอาจแย้งว่าในโลกตะวันตกวิทยาลัยศาสนาเขาก็มีการปลูกฝังเข้มชน
หรือธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นความเชื่อที่พิสูจน์ไม่ได้ เช่น ขอบพระรูปปั้นให้สอบได้นั้นก็มีอยู่ทั่วไป
แต่ในโรงเรียนไทยดูจะมีมากกว่านั้น

จริงอยู่ที่การเคารพนับถือสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้นั้น อาจได้ผลในแง่กำลังใจว่าถ้าเราทำดี
จะมีเทพคุ้มครองปกป้อง เป็นกุศโลบายให้มุ่งมั่นทำดี ตั้งใจขยันเล่าเรียน
แต่ถ้าเกินเสนมาตรฐานไปก็อาจจำกัดความคิดสร้างสรรค์ ผลักบุคคลให้จมอยู่ในกรอบความมั่งงาย

เรื่องแบบนี้ครูและผู้บริหารหลายแห่งจริงจังมาก ทั้งที่ควรเป็นแค่ทางเลือกของเด็ก เช่น
ในหลายแห่งมีศาลพระภูมิหรือรูปปั้นฤษีที่ให้เด็กต้องเคารพ มีพิธีกรรมที่ครอบงำเด็กให้เชื่อฟัง
ใครขัดขืนจะถูกลงทัณฑ์อย่างนอยก็ทางสังคม ทำให้เด็กกลัวเกรงสิ่งเหลวไหล ส่งผลกระทบต่อจิตใจสำนึกเด็ก

สิ่งเช่นนี้ในโลกที่เจริญแล้วไม่มี หรือมีก็แต่เป็นไปในเชิงสนุกสนาน
เด็กจะแยกแยะได้ว่าอะไรจริงอะไรเป็นความเชื่อ ซึ่งต่างจากของไทย เมื่อการปลูกฝังเป็นเช่นนี้

เมื่อโตไปเราจึงได้เห็นผู้ใหญ่ที่ปัญญาดีบางคน เมื่อไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็มั่งแต่ทำพิธีขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย ตกเป็นเหยื่อลอบแปดมงกุฏ เจาพอเจาแมงายตาย แมจะสูงยศศักดิ์

สังคมไทยเป็นสังคมที่ถืออาวุโส เพราะเชื่อกันมาตั้งแต่ดั้งเดิมแล้วว่า คนนั้นไม่มีความเท่ากัน คนด้อยกว่านอกเหนือจากต้องทำงานหนักขูดไขกระดูกชาติที่แล้ว ยังต้องทำดีต่อผู้ใหญ่ให้เขาเอ็นดู จึงจะเอาตัวรอดในสังคมได้ ขณะที่ผู้ใหญ่แมจะมีบางที่สอนว่าต่อให้ความกรุณาต่อผู้น้อย แต่ก็ไม่มีข้อบังคับอะไร ในสังคมโรงเรียนและสังคมชีวิตจริงผู้ใหญ่มีอำนาจมาก และจะให้ความเมตตาต่อบเด็กหรือไม่ขึ้นกับตัวผู้ใหญ่ แต่ถาเด็กไม่ยอมตามผู้ใหญ่ละก็มีเรื่องแฉ

จริงอยู่ที่ค่านิยมให้เด็กเคารพผู้ใหญ่ นั้นมีแง่มุมที่ดีอยู่มาก โดยเฉพาะการให้เด็กตั้งใจเล่าเรียน เชื่อฟังครูผู้สอนที่ถ่ายทอดสิ่งในสิ่งที่ดี เด็กจะเก็บเกี่ยวได้มาก เด็กที่โตขึ้นจะกลายเป็นคนนอบน้อมต่อผู้ใหญ่ และช่วยเหลือคนแก่เฒ่าได้ สมคาของการเป็นสังคมที่ต้องดูแลคนสูงวัยกัน

กตัญญูนั้นเป็นสิ่งดีแน่ แต่ถ้านำมาผูกกับทุกเรื่องที่ยุใหญ่ทำต้องถูกต้อง ถือว่าไม่ตรงกับหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เพราะไม่มีใครที่จะถูกไปทุกเรื่องหรือผิดไปทุกเรื่อง แต่ในสังคมโรงเรียนที่ครูถืออาชญาสิทธิ์ตั้งแต่เริ่มตนสั่งพิธีไหว้ครู ให้เด็กต้องระยอกว้าขื่นหนึ่งแล้ว การคิดคำนึงแม่แต่ในเรื่องวิชาการเป็นเรื่องที่ยาก สิ่งเหล่านี้ยังเป็นการบมเพาะอัตตาของครู ให้ทำอะไรมองไม่ต้องเกรงใจเด็กหรือค่านึงถือศีลธรรม การใช้อำนาจเหนือกว่าแลกกับการให้เกรตจึงเป็นเรื่องที่ไม่ใช่ไม่ปกติ ขณะที่เด็กก็ยอมตาม

ขณะที่เราบ่นถึงการยึดติดกับวิธีการสอนแบบให้ท่องจำมากกว่าการใช้ความคิด วิธีที่สอนแบบไม่เปิดโอกาสให้ตีความต่าง เพราะเกรงจะกระเทือนกับอะไรก็ไม่รู้นั้น ทำให้เด็กเกรงจะถูกเพื่อนลอบว่าบ้า วานอกคอก ในขณะที่สังคมตะวันตกต่อให้หนังสือเล่มนั้นชื่อดั่งเพียงใด ใครจะเป็นคนแดง เด็กมักถูกปลูกเร้าให้กล้าตีความใหม่กับตัวละคร และกับผู้ที่เคยมีอยู่จริง แต่ในไทยที่แม่แต่หัวโขนยักษยยังไม่กาลบหลู หรือชื่อชั้นของคนในอดีตเป็นสิ่งที่เด็กถูกสอนให้ยำเกรง ทำให้การคิดนอกกรอบเป็นเรื่องที่ยาก

การปฏิรูปการศึกษาแม้ว่าจะเป็นเรื่องยากในหลายเรื่อง ทั้งงบประมาณ การบริหารจัดการและอื่นๆ แต่เชื่อว่าไม่เหลือกำลังความสามารถของผู้นำคนนโยบายและผู้บริหารสถานศึกษา แต่ที่ยากก็คือ การทำอย่างไรกับความมมงายที่ต้องจำกัดให้อยู่ในขอบเขตของความเป็นกุศลโลบาย ให้คุณแก่การศึกษา โดยไม่จำกัดกรอบความคิด หรือสร้างความกลัวความเสื่อมแก่เด็ก บางทีการลดพิธีกรรมลงบาง เดิมเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ลงไป และอบรมผู้ใหญ่ให้เขาใจหลักความเท่าเทียมกันของสมาชิกในสังคมยุคใหม่ อาจพอช่วยได้บาง

ที่มา [กรุงเทพธุรกิจ](#)